

Glavna točka sporeda pa je bil Viktorja Parme „Povodni mož“, balada za soli, za zbor in orkester, zložena na Prešernovo besedilo. Ker je muzikalično-strokovna analiza te najnovejše slovenske kompozicije v večjem stilu odmenjena drugemu ocenjevalcu, poročam le, da je bilo izvajanje prav dobro, kar bodi povedano v posebno čast in priznanje g. koncertnemu vodji Mateju Hubadu; žal, da orkester ni bil tako popoln, kakor si ga je gotovo želel g. skladatelj, ki mu je bil poveril glavno vlogo. Pevski zbor „Glasbene Matice“ pa se je naravnost odlikoval po impozantnem nastopu in dovršenem izvajanju; posebno pohvalno omenim polnodoneči alt, ki je doslej včasih nekoliko zaostajal za drugimi glasovi. Prav zadovoljivo sta izvedla vlogo Urške gđ. Bolè in vlogo povodnega moža g. Kovač. — Pravo besedilo Prešernove balade smo slišali od pevskega zbora; motilo pa je, da smo imeli pred seboj na koncertnih listkih drugo. — Dvorana je bila polna, razpoloženje prav dobro. „Glasbeni Matici“ je čestitati na lepem uspehu.

Prof. Anton Jeršinič.

Zvonova znanstvena kritika. Pisec „Ustave in uprave ilirskih dežel“ odgovarja pod gorenjim naslovom v 3. št. „Vede“ na moje naznanilo njegovega dela v 3. št. letošnjega „Ljubljanskega Zvona“. Njegov odgovor mi je priča, da žive na Slovenskem še vedno ljudje, ki mislijo, da jih je dolžan vsak hvaliti, ki so torej podobni prvakom naše rodoljubne dobe, ki je bila vsa zaljubljena v citate. Sicer ni moja navada odgovarjati, a tu se mi zdi potrebno, ker spada, kakor se mi vidi, tudi gospod avtor omenjenega dela med one ljudi slabega živčevja, katere prime kar mrzlica, če vidijo kje kakega slovenskega profesorja ali filologa pri delu. Po mojem skromnem mnenju pa ni nikdo zato omejen, ker je profesor ali filolog.

V tem smo si menda vsi edini, da naj ne pobija astronom lirika in sanskritist naukov narodnega gospodarja, a tudi v tem menda, da sme vsakdo izreči svoje pošteno mnenje o knjigi, katere snov mu je kolikor toliko znana, če govori v mejah, ki ne prestopajo njegovega obzorja. Toliko zdravega razuma mi pa že lahko prepušča gospod pisec „Ustave in uprave ilirskih dežel“, da lahko sodim, kaj je njegovo, kaj tuje, ker mi je sam olajšal to sodbo s točno navedbo virov, zaradi katerih števila in tehtnosti ga visoko cenim, kakor sem povedal v referatu. Samostojnosti mu sploh nisem odrekel, kakor mu je ni „Správni obzor“, na katerega se sklicuje. Želel sem le, da bi bil odločneje reagiral na tuje nazore in pokazal še v večji meri „zmisel za pravo ocenjevanje pomena pozitivnega prava z ozirom na mnogokrat meglene nauke občnega državnega nauka in sociologije“. K temu pa me niso zavedli njegovi mnogoštevilni citati, ampak visoko mnenje o zmožnostih gospoda pisatelja, kar sem dovolj jasno povedal v naznanilu. Čemu neki išče gospod pisec drugje vzroka?

Iz česa sklepa gospod avtor, da se mu ne morem „načuditi, da ima drugačen slog in jezik ko kak viničar z Dolenjskega ali pa drvar z Gorenjskega“, ne vem. Saj sem vendar izrazil željo, da naj bi bolj pazil na svojo metodo, svoj slog in svoj jezik, na stvari, o katerih ni moje mnenje glede gospoda pisca osamljeno. Slog je sicer zelo relativen pojem, zato se lahko postavi gospod pisec na stališče, da so vsi, katerim ne ugaja njegova pisava, „slepici, ki ne vidijo mamljivega bleska

njegovega sloga in jezika*. Gospod avtor se sklicuje na svoje znanje tujih jezikov in na Francoze. Ravno pri teh vidi lahko v tem oziru marsikaj lepega in dobrega.

Ali sem razumel ali ne, kje leži težišče problema, o tem se ne bom prekal. Da odgovarja to, kar sem napisal z domačega stališča, dejstvom, o tem se naj blagovoli prepričati gospod avtor pri Matičarjih. Da pa ne vemo Slovenci, kaj je zanimivo na piščevi razpravi, kar so pokazala tudi druga slovenska naznanila avtorjevega dela, nisem jaz kriv. Delo, kot je, se malo čita. Dasi je to žalostno, vendar tiči vzrok za to v gori, ki sem jo omenil v naznanilu.

Gospodu piscu je gotovo samemu na tem ležeče, da bi pisali tudi svoje znanstvene razprave v lepem jeziku. Zato se je spravil po nepotrebem na formalista-jezikoslovca. Kdo je zakrivil izraze, ob katere sem se spotaknil, ne vem. Na delu je podpisan gospod pisec sam. Zato se visokočislani gospod avtor pač ne bode hudoval, ako se mi dozdeva naslov njegovega odgovora napačen. Kaj bi rekli n. pr. gospodi uredniki „Vede“, če bi kdo napisal, da je zahteval pred kratkim neki kritik od avtorja, da bi se moral ozirati v svojem delu na podatke, ki so bili objavljeni šele za njegovim spisom, in bi naslovil svoje vrste „Vedina znanstvena kritika“? Pa še nekaj! Zakaj se ni obregnil gospod pisec ob one, ki so hvalili njegovo delo kot nekaj izrednega — hvalo sem mu pel tudi jaz, a sem izrazil poleg še nekatere želje — in tudi niso enako meni državni pravniki, in zakaj nima niti besedice za „Čas“? Iz tega, da se prereka eden izmed „Vedinih“ urednikov v „Vedi“ z dr. Ušeničnikom, sklepam, da se ne čuti uredništvo „Vede“ tako visoko nad „Časom“, da bi ga ne zavrnil njegov član zaradi hudega očitania, da „nam daje v celem prvem delu knjige (3 do 107) nekak pravni kolegij s pariške univerze o zgodovinskem razvoju francoskega prava, in še v drugem delu cele razprave iz del francoskih pravnikov“ (Čas, V., 3, str. 143—144).

Malo manj občutljivosti, vzvišenosti in animoznosti bi ne škodilo gosp. piscu.

Prof. Dr. Lokar.

Slovenski ilustrovani tednik, ki ga izdaja A. Pesek v Ljubljani, prinaša med drugim gradivom tudi članke s slikami iz našega slovstvenega in kulturnega življenja. V 3. številki se spominja 25letnice najpopularnejšega igralca ljubljanskega gledališča, Ant. Verovška; 6. številka ima sliko pisatelja in žurnalista Etb. Kristana, Fed. Gradšnik pa je napisal „nekrolog“ Aleša iz Razora, ki ga je opisal Iv. Cankar v svoji povesti. Tednik je priobčil sliko „Dositeja Obradevića (št. 10), skladatelja Viktorja Parme“ (11), v spomin na trideseto obletnico Jurčičeve smrti sliko pisatelja, njegove rojstne hiše na Muljavi ter njegove prijateljice gdč. Hel. Bavdekove itd. V leposlovnem oddelku čitamo obširno povest „Zaman“ H. Sienkiewicza v prevodu Podravskega in „Humoreske“ O. S. Kósteleckega, ki jih je poslovenil St. Svetina.

—in—

Spomladanska umetniška razstava v paviljonu R. Jakopiča. Na binkoštno soboto, dne 3. junija, se otvori v Jakopičevem paviljonu umetniška razstava, ki bo razdeljena v tri skupine. V večji dvorani priredi umetniški klub „Sava“ razstavo v spomin I. Groharju pod geslom: „Pri Miethkeju smo se sešli in tu smo se spet zbrali“. — V levih dveh prostorih razstavijo svoja dela drugi slovenski umetniki, na desno od velike dvorane pa nastopijo tokrat prvič s svojimi proizvodi člani kluba slovenskih amateur-fotografov, da pokažejo svojo spretnost in umetnost.

—e—

pokrajine mrtvih narodov na zemlji, 9; ko je v zvoniku palače kralja belega kraljestva polnoč ura odbila, 10; in me (je) peljal med prikazovanjem mnogih znamenj skozi skrivnostno razsvetljeno pokrajino pojočih rodov, 12; grob pustinje, kamor ne lije škrlatnega neba luč, neutrudno iskajoča (?) in budeča speče . . ., 15; itd.). Tudi pesniška simbolika je preveč izumetničena, nima nikake plastičnosti, je presubjektivno neizrazita in v dnu nelogično grajena (n. pr.: nevidno svetišče neznanega boga, 9; molčeče pokrajine mrtvih narodov, 9; Bog stoji pred njim, držeč v rokah prečudežno rožo mojega imena, 9; klic brodarja, ki s čolnom hiti po mene, 11; itd.). Ritmično pa so pesmi tega cikla povsem nerazgibane, pisane v bolj ali manj nabreklo zanositi prozi. Kaj težko bi pri njih govorili o notranji pesniški ritmiki in dinamiki, čeprav kažejo neko idejno in vsebinsko razgibanost.

Pesmi v drugem ciklu „Na beli poti“ se stilno v marsičem prijetno razlikujejo od prvega: izpovedane so osebneje, čuvstveno in pesniško prepričevalneje, v njih valuje tudi več pristne pesniške krvi. Še vedno se pesnik rad razbohota v dolgovezno simboliziranje in pripovedovanje („Enak sem pelikanu . . .“, „Kelih grenkobe“, „Sveta maša“), še vedno ljubi svetopisemske prispodobe (n. pr.: Moja duša je bila žalostna do smrti, 35; Gospod vojskinih trum, 35; itd.) in prevečkrat se rad nasloni na nekatere pesniške vzorce (n. pr.: v duhu A. Vodnika sta spisani pesmi „Očiščenje“ in „Zapuščen“, dasi je pesnik v njih izrazil povsem svojo misel; verz: „Pod belim nebom črni ptič motno vesla“ je tvorjen z Župančičevo podobo itd.). V tem delu je tudi več vsebinske razgibanosti kakor v prvem: monotonija prvih pesmi se je umaknila motivno zanimivim pesniškim izlivom, med katerimi so nekateri prav svojstveni (n. pr. pesmi: „Jetnik“, „Prisluškovanje“, „Ljubavno pismo“). Podtalno valuje v pesmi še dokaj določen ritem, ki že rahlo tvori njeno notranjo vsebino (n. pr.: pesem „Jetnik“ ali v primitivni religiozni ritmiki sestavljena pesem „Na beli poti“). Vedno ponavljanje treh barv: rdeče, črne in bele, ustvarja brez dvoma neko enoličnost, v tem oziru pa je le pesem „Ljubavno pismo“ prijetna izjema. Prav tako nepristno učinkuje neprestano prispodabljanje Krista z bledim obrazom in z mrtvaško neizrazitostjo. Prispodabljanje ljubavnega čuvstva z rožo je tako pogosto in tako enolično, da izgublja svoj prvotni lirični čar. Sploh je France Vodnik izrazno zelo malo razgiban in nima živahne domišljije. Osnova njegove pesniške tvornosti je misel, a ne čuvstvo: zato so njegove pesmi mrzle, so brez žive neposrednosti in umetniške globine.

S svojo majhno, komaj ena in dvajset pesmi obsegajočo zbirko nam je France Vodnik pokazal svojo pesniško in idejno podobo, nam razkril idejno religiozna trenja v sebi, svoje nemirno bogoiskateljstvo, duhovno usmerjenost svoje notranjosti in slednjič svojo izrazno, oblikovno in vsebinsko enoličnost. „Borivec z Bogom“ nima v celoti nikakega izrazito umetniškega pomena, izmed pesmi so zgolj tri deloma dognane in dovršene: „Jetnik“, „Prisluškovanje“ in „Ljubavno pismo“, poslednja je notranje še najbolj sproščena. Vse druge pesmi nam zgolj pripovedujejo o dobi modernizma, ki je tako kmalu minila, in o duhovni razklanosti katoliškega pesnika. *Anton Ocvirk.*

Fran Šuklje: *Sodobniki mali in veliki*. Založba Satura. Ljubljana 1933. Cena Din 80.—

Knjiga je dopolnilo Šukljetovih Spominov. V njej se je Šuklje na 344 straneh na dolgo in široko razgovoril o mnogopostajni poti svojega življenja ter

nam kaže zlasti v prvih poglavjih, kako je polival ogenj svoje mladosti ali politične strasti s pametjo. Šuklje je prijeten pripovedovalec. V svojem življenju je veliko prenuhal, tako da nam more, ker ima sijajen spomin, mnogokaj povedati. Snov njegovega življenja je bogata in pisana. Podaja jo v prav prijetnem slogu. Zanimala bo zlasti starejše bralce, ki poznajo iz lastnega življenja dobo, o kateri govori knjiga, in ki poznajo osebno tega ali onega Šukljetovega sodobnika. Mladino bo knjiga manj zanimala, dasi nudi z njo tudi njej globokogledi in vsekako veleliki Šuklje mnogo.

Šuklje je bil po poklicu zgodovinar. V mladih letih smo kot gimnazijci radi in z nekim ponosom čitali njegove zgodovinske razprave. Med prve dolžnosti zgodovinarja spada vsestranska objektivnost. Šuklje se tega zaveda tudi v svoji Sodobnikih in nam skuša prikazati povsod resnično stanje doživljanja in dogodkov. Kljub temu moram reči, da je prikazano v Sodobnikih marsikaj skozi steklo njegovih naočnikov, dasi prednaša stvar z nezmotljivo gotovostjo. Vse to bo našlo prej ali slej svoj popravek. Namen teh vrstic ni, opozarjati na ta mesta. Mnoga od njih so sedaj še več ali manj nerazmotrivna, ker žive še osebe, katerih se tičejo. Vsakdo pa ve, da ima večina ljudi tanko kožo in da ni dobro ni dostojno, če se jih zbada za živih dni. Ugotoviti hočem le, da ne drži vsaka Šukljetova trditev v Sodobnikih kakor pismo in pečat.

Šukljetova otroška in mladeniška leta so bila vesela. Zaradi tega je on vedrodušen in ni mračnjak. Ta okolnost in pa, ker govori o velikih in malih sodobnikih, je vzrok, da vsebuje njegova knjiga mnogo dogodkov podvrednostne vrste, dasi tudi ta primes ni medlomiseln. Med take postranosti štejem med drugim pripovedovanje, kako je jedel kandijski kovač Bobnarjev Francelj pri šmihelskem župniku Peterlinu beluše. Tudi razne druge anekdote in dovtipi spadajo semkaj. Nekateri od njih se pripisujejo dandanes že drugim osebam kakor v Sodobnikih. Z njimi je pač tako, kakor z zgodovinskimi dogodki v narodnih pripovedkah in pesmih. Ime pravega junaka se polagoma pozabi, dogodek ostane v spominu, a njegov tvorec postane druga, jačja oseba. Ko omenja dovtipkovanje očeta Štemburja in poudarja pri tem, kako je temu burkežu dajal svete, sestavljal dopise in govore, pozablja omeniti, da je isti Štembur s temi obiski na Kamnu večer za večerom zabaval svoje goste s prikazovanjem gest in govora svojega svetovalca Šukljeta.

Šuklje ni bil ritolazen, podreden duh. On ne glumi ponosnika, to je on bil. Morda pa omalovažuje prav zaradi tega nekatere osebe. Njegov nekdanji prijatelj in poznejši hudi protivnik dr. Slanec na primer je bil načelnik in naprednjak, ki ima brez dvoma v kulturnopolitičnem pogledu (tudi v socialnem!) zasluge. Nič ne pomaga, če jih skuša Šuklje z molkom prikriti. Na drugi strani na primer pa zagovarja svojega prijatelja Julčeta Glovackega. Dejstvo je, da se ta mož kot direktor mariborske gimnazije ni več čutil Slovenca in da je celó izven urada nerad govoril slovenski.

Sodobniki pričajo o dovtetnosti, prožnosti in okretnosti Šukljetovega duha. On spada med naše stezotvorce. Bil je z nekaterimi svojih sodobnikov v marsičem glede našega političnega in kulturnega življenja začetnik, a ne završitelj, ker se je kolo časa drugače obrnilo. Med take začetnike štejem tudi Ivana Hribarja. Čudim se pri Šukljetovi starosti njegovemu neublažnemu nasprotju do tega moža, ki se kaže tudi v Sodobnikih. Letos praznujeta zlato poroko svojega intimnega neprijateljstva. Vendar ne pomaga Šukljetu vse zvitorepenje nič:

Ivan Hribar ima za našo Srednjo tehnično šolo zasluge. To ostane neprežalno dejstvo za Šukljeta. Hribar je namreč kot ljubljanski župan z njemu lastno energijo ob odporu kranjskega klerikalnega deželnega zbora zgradil za ljubljansko obrtno šolo sedanje poslopje Tehnične srednje šole. To priznava tudi Šuklje. Do otvoritve te šole je bilo sicer potrebnih še mnogo intervencij in peticij (za večino teh je dal pobudo in jih je tudi sestavil ravnatelj Šubic), toda dejstvo je, da je prav ta zgradba bila vzrok, da so privedle te peticije do uspeha. Ko bi ne bil takrat postavil Ivan Hribar omenjenega poslopja, v katerem so našle po vojni svoje zavetje tudi mnoge druge šole (med njimi deloma tudi naše vseučilišče), je vprašanje, ali bi imela Ljubljana danes Srednjo tehnično šolo in če bi jo imela, pod kako streho bi bila.

V Sodobnikih skuša Šuklje tudi razložiti svojo izpreobrnitev od liberalnega zablodnika do pristaša SLS. Njegova razlaga pa me ne more prepričati, da ga je k temu privedla npravstvena učvrščenost. Tudi Šukljeto delo priča o njegovih samoživosti, ki jo ima vsak človek več ali manj. Mislim, da se je pri svoji občutljivi in tudi častihlepni naravi počutil kot manjšinec slabo, zaradi česar se je podal med večino, kateri ni s tem korakom prekrižal računov, ampak jih je podprl.

Šuklje kaže v svoji oznaki domačih in tujih oseb bistrost in prožnoduhost. Tako na primer je točno razložil bistvo Šusteršičeve osebnosti, če pravi, da je bil avtokrat z ene, častilakomež z druge strani, kar ga je poleg jeklene volje napravilo za gospodarja slovenskega naroda. Naši poneumitelji in srednjevečniki so skrbeli, da je bilo število glupcev in trapcev, ki so padli na kolena pred tem našim Malatestom, vedno večje. Mnogo je pripomogel tudi strah, kajti Šusteršičeva oblastiželjnost je potrla in strla brezvestno vse, kar se ji je stavilo na pot. Mnogo jih je bilo tedaj, ki so se podali pod zastavo SLS, ne da se spase, nego da se napase.

Tudi v tem ima Šuklje prav, da ni imel Šusteršič nič čuta za slovanstvo in da je kljub uglednemu stališču, ki ga je zavzemal v političnem življenju umirajoče Avstrije, malo storil za narodne pravice slovenskega naroda, čigar voditelj je bil. Zato moram ugovarjati razprto natisnjenemu stavku v Šukljetrovih Sodobnikih: „Enega pa ne smemo pozabiti Ivanu Šusteršiču: Slovenski narod mu je hvalo dolžan, ker je visoko dvignil njegov ugled.“ Šusteršič namreč ni le bil brez čuta za slovanstvo, ampak je bil tudi slab Slovenec. Ta mož je bil predvsem klerikalen in ne slovenski politik. Če je šlo za kako korist SLS, je brez znatnega odpora zaigral to ali ono narodno pravico. Dokaz temu je dejstvo, da smo izgubljali na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem pozicijo za pozicijo v političnem in javnem življenju. Na Štajerskem in Koroškem niso mogli postati naši ljudje niti sodniki niti učitelji. Na Kranjskem je bil predsednik višjega sodišča Nemeč, državno pravdnštvo nemško, finančno ravnateljstvo nemško, prosveto pa je komandiral prosluli Kaltenegger. V jeseniški kotlini je vidno naraščalo nemštvo itd. Ko bi ne bilo prišlo do svetovne vojne, bi bila danes naša usoda žalostna. Napredovali smo edino na našem jugu, kjer ni imel odločilne besede Šusteršič. Znan je izrek tega moža, da mu je ljubši katoliški Nemeč kakor slovenski liberalec. Torej veru veruj!

Pritrjujem tudi Šukljetrovi oznaki mastnojezičnega Lampeta kakor tudi temu, da je nadkriljeval ta brezobzirnež po svoji nadarjenosti visoko Šusteršiča.

Glede Povšeta mislim, da mu dela Šuklje krivico. Mož ni bil v Šusteršičevem krogu priljubljen, ker je skušal hoditi po potu zlate sredine. Ne moremo namreč tajiti, da je bil poleg Žitnika Povše najbolj priljubljen med našim kmečkim ljudstvom, in to ne brez vzroka.

S Šusteršičem se je Šuklje razblažil in razmilil v Solnogradu, vendar ni trajalo to pobratimstvo dolgo, kar je pri njuni naravi umevno. Štejem v čast Šukljetu, da je rajši odstopil od zaželenega mesta deželnega glavarja, kakor bi hodil pot, ki je ni smatral za pravo. To priča o svojesmernosti Šukljeta, ki se kaže zlobno hudomušnega nasproti prejšnjemu prijatelju Šusteršiču, ko pripoveduje o slavni kranjski deputaciji, ki je šla po smrti Franca Jožefa na Dunaj pozdravljat slabiča Karla.

Šukljetovi nazori o volilni pravici, parlamentu, avtonomiji, ureditvi Jugoslavije so zanimivi. V splošnem se jim tudi ne moreta odrekati razsodnost in realnost, vendar nekateri niso primerni duhu sedanjega časa. Obširneje se ne morem baviti z njimi na tem mestu, omeniti hočem le, da smatram, da je bil njegov predlog, naj bi se obdržal deželni odbor v Ljubljani ter se raztegnilo njegovo področje na druge dele Slovenije in se uredila na tej podlagi vsa javna uprava v Sloveniji, neizvedljiv. Nasilno samovladarstvo Šusteršičevega kroga, ki se je držal točno gesla svojega voditelja: liberalcu knof, klerikalcu groš, je tako osovražilo institucijo deželnega odbora, da bi je borci za našo svobodo ne glede na druge politične momente že zaradi tega ne sprejeli, ker bi to pomenilo navidezno podaljšanje omenjenega režima.

Ob koncu svojih Sodobnikov prizna Šuklje odkrito svojo užaljenost, da je bila sestavljena leta 1918. narodna vlada brez njegove osebe. Ta odkritost je lepa poteza njegovega značaja.

Šukljetovi Sodobniki kažejo, da je bilo njegovo življenje brezodmorna borba. Rojenice so mu bile poklonile obilno duševnih in telesnih darov, življenje mu je pa nudilo dovolj prilike za njihovo uporabo. Mislim, da razbiram iz Sodobnikov prav, da je Šuklje s svojim življenjem v bistvu zadovoljen, in to po pravici.

Dr. Lr.

Slovenische Erzähler. Deutsch von Joža Glonar. Nova založba, Ljubljana 1933.

Ta nemški prevod naših pripovedačev je imel namen, da seznanijo ob priliki letošnjega kongresa Pen-klubov v Dubrovniku tuje književnike z našo pripovedno literaturo. Prevajalec je bil gotovo v prav taki zadregi, kaj naj sprejme v to zbirko, kakor sem jaz, kaj naj porečem o izboru. Pri malem prostoru je težko nuditi mnogo in tudi literarni okus ne bo nikdar pri vseh ljudeh enak. Razen tega je moral Glonar izbrane stvari sam prevesti, ker je doslej prav malo dobrih naših pripovednih del prevedenih na nemški jezik. Vzrok vidim v tem, da sprejemajo tuji založniki med svoja izdanja predvsem to, kar je svojstveno, samobitno za literaturo dotičnega naroda, to pa je najtežje prevesti, zaradi česar se izogibljuje prevajanju takih del oni, ki imajo veselje do tega. Na drugi strani je pa tudi naša literatura preveč kozmopolitična, kakor kažemo Slovenci sploh v svojem življenju premalo izvornosti.

Pri oceni Glonarjeve zbirke ne morem reči, da je brezobzirno poskušanje, dasi ne morem trditi, da je sprejel od pisateljev, za katere se je odločil, baš najznačilnejše. Prevod je dober in gladek, celo pri Tavčarju in Cankarju skuša doseči živoobraznost jezika izvornika ter pokazati tančino njegove besede. Se-